

20. 3. 2009

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Film z hlediska autorského práva - otázky a odpovědi

Již několik let se vedle svého studia na právnické fakultě aktivně spolupodílím na pořádání a organizaci Filmového festivalu Film a dějiny. V souvislosti s organizací festivalu jsem musel řešit celou řadu otázek „praktického“ práva. Jednalo se, jak už ze samotného názvu festivalu vyplývá, zejména o otázky vztahu autorského práva a filmů promítaných v rámci festivalu. Je však třeba podotknout, že organizace festivalu se z právního hlediska nezužuje pouze na právo autorské, popř. občanské a celkově vzato právo soukromé, ale i na odvětví práva veřejného, zejména práva správního, jehož „praktické otázky“ jsem řešil např. v souvislosti s pořádáním ukázky bojů z konce druhé světové války v rámci 5. ročníku festivalu v roce 2005.

OBSAH

1. Úvod
2. Obecná část
 - 2.1. Prameny právní úpravy
 - 2.1.1. Národní prameny autorského práva
 - 2.1.2. Mezinárodní prameny autorského práva
 - 2.1.3. Unijní prameny autorského práva
 - 2.2. Přehled organizací na poli autorského práva
 - 2.3. Důležitá ustanovení autorského zákona vztahujících se k právům na filmy, jejich půjčování a promítání
 - 2.4. Přestupky a trestné činy na úseku autorského práva
 - 2.4.1. Trestní ochrana soudní
 - 2.4.2. Trestní ochrana správní
 - 2.4.3. Správní delikty podle autorského zákona
 - 2.5. Náhrada škody a ušlého zisku
3. Zvláštní část
 - 3.1. Jsou práva na jednotlivé nosiče ekvivalentní?
 - 3.2. Může vlastník nosiče i práv k nim měnit formu nosiče (digitalizovat)?
 - 3.3. Je možné a za jakých podmínek si pořizovat kopii díla pro vlastní potřebu?
 - 3.4. Kdo všechno má práva k fotografiím pořizovaným přímo v průběhu natáčení a také pořizovaným zpětně technickým způsobem?
 - 3.5. Jaký je právní režim přechodu autorských práv od autorů k vlastníkům nosičů?
 - 3.6. Musí být vlastník nosiče i držitelem autorských práv?
 - 3.7. Jaké jsou možnosti bezplatně promítat filmy?
4. Závěr
5. Použitá literatura

1. Úvod

Již několik let se vedle svého studia na právnické fakultě aktivně spolupodílím na pořádání a organizaci Filmového festivalu Film a dějiny. V souvislosti s organizací festivalu jsem musel řešit

celou řadu otázek „praktického“ práva. Jednalo se, jak už ze samotného názvu festivalu vyplývá, zejména o otázky vztahu autorského práva a filmů promítaných v rámci festivalu. Je však třeba podotknout, že organizace festivalu se z právního hlediska nezužuje pouze na právo autorské, popř. občanské a celkově vzato právo soukromé, ale i na odvětví práva veřejného, zejména práva správního, jehož „praktické otázky“ jsem řešil např. v souvislosti s pořádáním ukázky bojů z konce druhé světové války v rámci 5. ročníku festivalu v roce 2005.

Svoje teoretické a praktické znalosti, které jsem nabyl při této činnosti jsem se rozhodl shrnout do rukověti pod názvem „Film z hlediska autorského práva - otázky a odpovědi,“ ve které jsem se pokusil shrnout odpovědi na nejčastější otázky a dotazy, které při organizaci festivalu vyvstávali a tuto rukověť přihlásit do soutěže Právník roku v kategorii talent.

Tento článek jsem rozdělil, po vzoru právních předpisů, na část obecnou a zvláštní. Část obecná obsahuje přehled právních pramenů autorského práva, přehled organizací působících na poli autorského práva, shrnuje důležitá ustanovení autorského zákona vztahujících se k právům na filmy, jejich půjčování a promítání, dále zmiňuje přestupky a trestné činy na úseku autorského práva. Na závěr řeší problém náhrady škody a ušlého zisku. Část zvláštní, potom avizovanou formou otázek a odpovědí, zodpovídá následující otázky: Jsou práva na jednotlivé nosiče ekvivalentní? Může vlastník nosiče i práv k nim měnit formu nosiče (digitalizovat)? Je možné a za jakých podmínek si pořizovat kopii díla pro vlastní potřebu? Kdo všechno má práva k fotografiím pořizovaným přímo v průběhu natáčení a také pořizovaných zpětně technickým způsobem? Jaký je právní režim přechodu autorských práv od autorů k vlastníkům nosičů? Musí být vlastník nosiče i držitelem autorských práv? Jaké jsou možnosti bezplatně promítat filmy?

2. Obecná část

2.1. Prameny právní úpravy

Hned na začátku této kapitoly je vhodné alespoň přibližně vymezit pojem právních pramenů, které jsou hlavním obsahem této kapitoly. Prameny práva jsou takové státem uznávané formy, ve kterých právo nalézáme. Základní členění právních pramenů autorského práva je dle hlediska, který orgán je vydal. Základními kategoriemi jsou tedy na národní úrovni zákony, vyhlášky a nařízení, na mezinárodní úrovni pak mezinárodní pakty a smlouvy a předpisy EU.

2.1.1. Národní prameny autorského práva

Autorské právo je bezesporu ovládáno zásadou teritoriality, ze které vyplývá, že základ právní úpravy autorského práva je v právu národním. V právních předpisech České republiky je třeba hledat prameny autorského práva zejména v těchto předpisech:

- zákon č. [2/1993](#) Sb., Listina základních práv a svobod (dále jen „LZPS“) - čl. 34 odst. 1: “Práva k výsledkům tvůrčí duševní činnosti jsou chráněna zákonem.”
Na tomto článku LZPS je založena česká ústavní, zákonná a podzákonná ochrana všech tvůrčích práv. LZPS sama nevyjmenovává tvůrčí práva, přesto je však zřejmé, že se jedná o práva o autorská, práva související s právem autorským a tvůrčí práva průmyslová. V souladu s LZPS jsou tedy výsledky tvůrčí činnosti chráněny zákonem.
- zákon č. [40/1964](#) Sb., občanský zákoník
Občanský zákoník obsahuje obecnou úpravu občanskoprávních vztahů, mezi něž jako zvláštní oblast náleží i právo autorské.
- zákon č. [121/2000](#) Sb., o právu autorském, právech souvisejících s právem autorským a o

změně některých zákonů (autorský zákon)

Autorský zákon (dále jen „AutZ“) obsahuje komplexní úpravu práv autora k jeho dílu a práv souvisejících s právem autorským, kterými ve smyslu autorského zákona jsou:

- práva výkonného umělce k jeho uměleckému výkonu
- právo výrobce zvukového záznamu k jeho záznamu
- právo výrobce zvukově-obrazového záznamu k jeho záznamu
- právo rozhlasového nebo televizního vysílatele k jeho původnímu vysílání,
- právo zveřejnitelk k dosud nezveřejněnému dílu, k němuž uplynula doba trvání majetkových práv
- právo nakladatele na odměnu v souvislosti se zhotovením rozmnoženiny jím vydaného díla pro osobní potřebu
- právo pořizovatele k jím pořizené databázi.

• Přehled dalších předpisů souvisejících s autorským právem

- zákon č. [513/1991](#) Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. [65/1965](#) Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. [455/1991](#) Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský řád), ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. [273/1993](#) Sb., o některých podmínkách výroby, šíření a archivování audiovizuálních děl, o změně a doplnění některých zákonů a některých dalších předpisů (zákon o audiovizu)
- zákon č. [37/1995](#) Sb., o neperiodických publikacích (vydavatelský zákon)
- zákon č. [46/2000](#) Sb., o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů (tiskový zákon)
- zákon č. [231/2001](#) Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů (mediální zákon)
- zákon č. [239/1992](#) Sb., o Státním fondu kultury České republiky
- zákon č. [241/1992](#) Sb., o Státním fondu České republiky pro podporu a rozvoj české kinematografie, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. [137/1995](#) Sb., o ochranných známkách, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. [207/2000](#) Sb., o ochraně průmyslových vzorů a o změně zákona č. [527/1990](#) Sb., o vynálezech, průmyslových vzorech a zlepšovacích návrzích, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. [40/1995](#) Sb., o regulaci reklamy a o změně a doplnění zákona č. [468/1991](#) Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. [140/1961](#) Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů (§ 152)
- zákon č. [200/1990](#) Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů (§ 32)

2.1.2. Mezinárodní prameny autorského práva

Mezinárodní úprava je obsažena v mezinárodních smlouvách bilaterálních či multilaterálních, jejichž význam je pro některé autorskoprávní vztahy s mezinárodním prvkem nepopíratelný, a to zejména z hlediska jejich aplikovatelnosti při složitých a značně rozvětvených autorskoprávních vztazích za situace, kdy se na jednotlivé účastníky těchto vztahů mohou vztahovat různé právní režimy podle té které smlouvy či národní úpravy. Tyto prameny vychází a rozvádějí mezinárodní pakty o lidských právech.

Nejdůležitějšími mezinárodními pakty jsou Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech z 6.12.1966, který byl inkorporován do právního řádu ČSSR s platností od 23.3.1976 a publikován pod č. [120/1976](#) Sb. Tento pakt ve svém čl. 15 vytváří obecný rámec pro

pozdější podrobnou mezinárodní úpravu práv k duševnímu vlastnictví. Na ustanovení tohoto paktu navazuje i Mezinárodní pakt o občanských a politických právech ze dne 16.12.1966, který byl v ČSSR inkorporován s platností ke dni 23.3.1976 vyhláškou č. [120/1976](#) Sb.

Nejzásadnějšími mezinárodními dokumenty na poli autorského práva jsou mezinárodní smlouvy. Česká republika je signatářem těch nejdůležitějších:

- Bernská úmluva o ochraně literárních a uměleckých děl z 9. září 1886
K této úmluvě přistoupila Česká republika s účinností od 22.2.1921 (vyhlášena pod č. 401/1921 Sb. z. a n.). Signatáři této úmluvy tvoří v současnosti unii 160 států, které přijaly podpisem této úmluvy pro autorskopravní vztahy zásadu teritoriality, tzn., že autorskopravní vztahy se řídí vždy právem státu, pro jehož území se ochrana uplatňuje. Tato úmluva stanoví pro členské státy povinnost ochrany autorského práva toliko na minimální úrovni s tím, že stanoví výhrady ve prospěch národních úprav v oblastech výslovně zde stanovených. Důležitým je ustanovení, které stanoví dobu ochrany autorských děl po dobu autorova života a 50 let po jeho smrti, přičemž tato ochrana může být stanovena i extenzivněji.
- Všeobecná úmluva o právu autorském z 6.9.1952
V ČSSR platí Všeobecná úmluva o právu autorském od 6.1.1960 (č. [2/1960](#) Sb.). Pro ČR je významná pouze ve vztahu ke státům, které nejsou členskými státy unie dle Bernské úmluvy (např. Laos nebo Kambodža). Tato smlouva není spravována WIPO a její účastnické státy netvoří unii. Hlavní význam této smlouvy spočívá v zakotvení tzv. copyrightové doložky, prostřednictvím které je autorům z členských států s neformální ochranou zajištěna ochrana i v členských státech, jejichž národní právo je založeno na principu formální ochrany.
- Mezinárodní úmluva o ochraně výkonných umělců, výrobců a rozhlasových a televizních organizací z 26.10.1961 (tzv. Římská úmluva)
V bývalém Československu je účinná od 14.8.1960 (č. [192/1964](#) Sb.).
- Římská úmluva o ochraně výrobců zvukových záznamů proti nedovolenému rozmnožování jejich zvukových záznamů (tzv. protipirátská úmluva) z 29.10.1961 V bývalém Československu je účinná od 15.1.1985 (č. [192/1964](#) Sb.).
- Dohoda o obchodních aspektech práv duševního vlastnictví TRIPS z 15.4.1994
Tato dohoda vznikla společně s vytvořením Světové obchodní organizace (WTO). V oblasti autorskopravní ochrany odkazuje dohoda na minimální úroveň ochrany dle Bernské a Římské úmluvy. Novinkou je, že poprvé na mezinárodní úrovni upravuje závazky členských států, které mají přijmout v oblasti vynucování práva, a to v řízení civilním, správním i trestním.
- Úmluva o mezinárodním zápisu audiovizuálních děl ze dne 18. dubna 1989 (sdělení č. [365/1992](#) Sb.) Tato úmluva představuje oproti RÚB a na ni navazujících úmluv odlišný typ mezinárodní autorskopravní smlouvy. Tato úmluva nestanoví žádnou hmotněprávní úpravu audiovizuálního práva (*iura conventiois*), nýbrž slouží pouze jako nástroj k prokázání tvrzeného autorství, a to prostřednictvím prohlášení zapsaného do Mezinárodního seznamu audiovizuálních děl vedeného Mezinárodním rejstříkem audiovizuálních děl, který je správním jednotkou Mezinárodního úřadu Světové organizace duševního vlastnictví (WIPO/OMPI; čl.3). Počet smluvních stran není vysoký. Navíc dne 13. května 1993 Shromáždění jako vrcholný orgán Unie pro mezinárodní zápis audiovizuálních děl rozhodlo o pozastavení účinnosti Úmluvy.
- Smlouva světové organizace duševního vlastnictví o autorském právu z 20.12.1996 ČR k ní přistoupila 20.12.2002 a byla publikována pod č. [33/2002](#) Sb.
- Smlouva Světové organizace duševního vlastnictví o výkonech výkonných umělců a zvukových záznamech z 20.12.1996 ČR k ní přistoupila s účinností od 20.5.2002 (č. [48/2002](#) Sb.)

2.1.3. Unijní prameny autorského práva

Na unijní úrovni upravují problematiku autorského práva zejména následující předpisy Evropské unie:

- Směrnice Rady 91/250/EHS ze dne 14.5.1991 o právní ochraně počítačových programů
- Směrnice Rady 92/100/EHS ze dne 19.11.1992 o právu na pronájem a půjčování, jakož i o některých právech příbuzných právu autorskému v oblasti duševního vlastnictví
- Směrnice Rady 93/83/EHS ze dne 27.9.1993 o koordinaci některých pravidel z oboru práva autorského a práv příbuzných právu autorskému vztahujících se na satelitní vysílání a na kabelový přenos
- Směrnice Rady 93/98/EHS ze dne 29.10.1993 o harmonizaci ochranné doby práva autorského a některých práv příbuzných
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 96/9/EHS z 11.3.1996 o právní ochraně databáze
- směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES o harmonizaci některých aspektů práva autorského a práv s ním souvisejících v informační společnosti ze dne 22.5.2001
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/84/ES o právu autora na odměnu z opětovného prodeje originálu uměleckého díla (tzv. právo na slušné vypořádání droit de suite; resale směrnice) ze dne 27.9.2001
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/48/ES o prosaditelnosti práv k duševnímu vlastnictví ze dne 29.4.2004
- dále pak směrnice související se směrnici upravujícími autorskoprávní problematiku, a to zejména Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2003/31/ES ze dne 8.6.2000 o některých aspektech služeb informační společnosti, zejména elektronického obchodu, na vnitřním trhu (Směrnice o elektronickém obchodu), Směrnice 98/94/ES Evropského parlamentu a Rady ze dne 20.11.1998 o právní ochraně služeb založených na podmíněném přístupu nebo na něm spočívajících, Směrnice Evropského parlamentu a Rady 1999/93/ES ze dne 13.12.1999 o zásadách Společenství pro elektronické podpisy.

2.2. Přehled organizací na poli autorského práva

Nejvýznamnější organizací na poli mezinárodního autorského práva je bezesporu Světová organizace duševního vlastnictví (dále jen „WIPO“), založená roku 1967 samostatnou Úmluvou o zřízení Světové organizace duševního vlastnictví. Tato organizace je dodnes primárním mezinárodním fórem ochrany práv duševního vlastnictví, a to i poté, co byla nastolena určitá dvojkolejnost ochrany práv k duševnímu vlastnictví v důsledku přijetí smlouvy TRIPS.

WIPO v současnosti spravuje 23 mezinárodních smluv k právům duševního vlastnictví a odpovídá za globální systémy ochrany (PCT, Madridský a Haagský systém, Lisabonská dohoda). Je také zdrojem normotvorby, tedy sjednávání mezinárodních smluv. Nevýhodou sjednávání mezinárodních smluv prostřednictvím WIPO je jeho značná zdlouhavost, což je mimo jiné výrazem antagonismu mezi vyspělými státy a státy rozvojovými. V této souvislosti nabývají na významu jiné nástroje harmonizace, tzv. soft-law.

Z hlediska současných a budoucích aktivit WIPO souvisejících s působením digitálních technologií má prvořadý význam Digitální agenda WIPO. Jedná se o pracovní plán činnosti WIPO, uvedený na první Mezinárodní konferenci WIPO o elektronickém obchodě a duševním vlastnictví v září 1999. Plán byl schválen členskými státy na Valném shromáždění WIPO. Digitální agenda WIPO zahrnuje 10 bodů:

1. Širší zapojení rozvojových zemí prostřednictvím užití systému WIPOnet a jiných prostředků pro

přístup k informacím o právech k duševnímu vlastnictví a jejich účasti na formulování globální politiky a příležitosti užít jejich práv k duševnímu vlastnictví v elektronickém obchodě.

2. Vstup Internetových úmluv WIPO v platnost.
3. Podpora přizpůsobení mezinárodně právních norem tak, aby byl usnadněn elektronický obchod skrze rozšíření principů Internetových úmluv WIPO na audiovizuální výkony, adaptaci práv vysílatelů na digitální podobu a pokrok v mezinárodní ochraně databází.
4. Implementace doporučení WIPO v oblasti internetových doménových jmen a úsilí o dosažení slučitelnosti mezi označeními v reálném a virtuálním světě prostřednictvím vytvoření pravidel pro vzájemné respektování a vyloučení rozporu mezi systémem domén a právy k duševnímu vlastnictví.
5. Vytvoření vhodných principů a pravidel pro určení okolností odpovědnosti poskytovatele on-line služeb za práva k duševnímu vlastnictví.
6. Úprava institucionálního rámce pro usnadnění využívání práv k duševnímu vlastnictví ve veřejném zájmu v globální ekonomice a skrze administrativní koordinaci a zavedení praktických systémů týkajících se interoperability a vzájemného propojení elektronických autorskoprávních systémů správy a metadat těchto systémů, včetně on-line řešení sporů z práv k duševnímu vlastnictví.
7. Uvedení on-line procedur podání a administrace mezinárodních přihlášek v systému PCT, Madridském a Haagském systému.
8. Studium, popř. nalezení odpovídajících praktických prostředků určených ke zlepšení správy kulturních a jiných digitálních hodnot na mezinárodní úrovni.
9. Studium, popř. vytvoření norem v jiných oblastech práv k duševnímu vlastnictví souvisejících s elektronickým obchodem.
10. Koordinace s jinými mezinárodními organizacemi při formulování vhodné mezinárodní pozice ve věcech ovlivňujících práva k duševnímu vlastnictví, především v oblasti platnosti elektronických smluv a výkonu pravomocí.

V České republice neexistuje podobná organizace zastřešující všechny oblasti a odvětví práv k duševnímu vlastnictví, či jen autorského práva, která by navíc požívala takové autority a byla schopna svými prostředky působit na tvorbu multilaterálních smluv v této oblasti. Nicméně existují organizace, jejichž působnost je upravena zákonem a které mají oprávnění ve vztahu k uživatelům autorských děl. Jedná se především o organizace na poli kolektivní správy autorských práv a práv s autorským právem souvisejících, tzv. kolektivních správců.

Kolektivní správce vykonává kolektivní správu na základě oprávnění, které uděluje Ministerstvo kultury České republiky. Kolektivním správcem může být výhradně právnická osoba se sídlem v ČR, která sdružuje zastupované nositele práv. Podle § 97 AutZ je kolektivním správcem ten, kdo získal oprávnění k výkonu kolektivní správy. Kolektivní správa je vykonávána soustavně, vlastním jménem a na vlastní odpovědnost. Kolektivní správa není podnikáním. Kolektivní správu vykonává kolektivní správce jako hlavní předmět svojí činnosti.

Kolektivní správce může pověřit zastupováním při výkonu jím kolektivně spravovaných práv jinou osobu pouze tehdy, jde-li o:

- a) osobu zahraniční, která podle práva jiného státu oprávněně vykonává na území takového státu kolektivní správu pro táž práva, a pokud jde o dílo, i pro týž druh.
- b) o výkon kolektivní správy v takovém státě, tuzemského kolektivního správce, který je také oprávněn k výkonu kolektivní správy, sleduje-li se tím účelný výkon kolektivní správy. Smlouva vyžaduje ke své platnosti písemnou formu.

Osoba, která je k zastupování pověřena, jedná při zastupování svým jménem a na účet kolektivního

správce, který ji pověřil. Tím, není dotčena povinnost takového kolektivního správce převést získané výnosy zastupovaným nositelům práv.

Dohody o sdružení nositelů práv v osobě kolektivního správce se nepovažují za dohody narušující hospodářskou soutěž podle zvláštních předpisů. O udělení oprávnění k výkonu práva může požádat každá právnická osoba, která splňuje zákonné požadavky autorského zákona. Je také důležité si uvědomit, že oprávnění k zastupování subjektů chráněných zákonem je monopolní. Každé kolektivně spravované právo může z toho důvodu zastupovat pouze jeden kolektivní správce.

Předpokládá se, že kolektivní správce má k dané problematice blízko svým faktickým působením a s nositeli práv udržuje nezbytný užší kontakt. Protože kolektivní správa není podnikáním, nabízí se tedy jako vhodná forma právnické osoby například občanské sdružení, založené podle zákona č. [83/1990](#) Sb., o sdružování občanů.

K 31. 12. 2006 měli na území České republiky sídlo následující kolektivní správci:

- DILIA – Divadelní, Literární a Audiovizuální agentura
- OSA – Ochranný Svaz Autorský pro práva k dílům hudebním
- INTERGRAM – Nezávislá společnost výkonných umělců a výrobců zvukových a zvukově-obrazových záznamů
- OOA-S – Ochranná Organizace Autorská – Sdružení autorů děl výtvarného umění, architektury a obrazové složky audiovizuálních děl
- GESTOR – Ochranný svaz autorský

Další subjekty působící v oblasti ochrany práv k duševnímu vlastnictví:

- Mezinárodní federace fonografického průmyslu (IFPI ČR), Národní skupina České republiky (ČNS IFPI)
- Česká protipirátská unie (ČPU); dříve Unie videodistributorů
- Asociace provozovatelů kopírovacích služeb (APKS)

2.3. Důležitá ustanovení autorského zákona vztahujících se k právům na filmy, jejich půjčování a promítání

Nejdůležitějšími ustanoveními platného autorského zákona vztahujícími se k právům k filmům jsou ta, která jsou nadepsána jako díla audiovizuální. Jedná se o speciální úpravu konkrétně tohoto druhu děl obsaženou v § 62 až 64 AutZ. Tato ustanovení reagují na specifika této problematiky oproti ostatním druhům autorských děl.

Pojem audiovizuální dílo nahrazuje původní pojem dílo filmové a dílo vyjádřené podobným způsobem. Ustanovení § 62 odst. 1 AutZ vymezuje pojmové znaky díla audiovizuálního. Audiovizuální dílo je autorské dílo vytvořené uspořádáním děl audiovizuálně užitých, ať již zpracovaných, či nezpracovaných, které se stává z řady zaznamenaných spolu souvisejících obrazů vyvolávajících dojem pohybu, ať již doprovázených zvukem, či nikoli, vnímatelných zrakem a jsou-li doprovázeny zvukem, je podmínkou i sluchová vnímatelnost.

Dílo audiovizuální je nutné odlišovat od děl audiovizuálně užitých, ať již byla k vytvoření audiovizuálního díla pouze užitá a existovala již předtím (tzv. díla preexistentní), či byla vytvořena pro audiovizuální dílo (§ 64 AutZ).

Od audiovizuálního díla je třeba dále odlišovat jeho záznam (ve smyslu terminologie směrnic Evropských společenství „film“ a ve smyslu autorského zákona zvukově obrazový záznam podle § 79

odst. 1 AutZ). Práva k „filmu“, tj. k záznamu, jsou ryze majetkovým právem a záznam je, vedle díla audiovizuálního, zvláštním nehmotným statkem, který autorský zákon chrání. Předmětem takového záznamu bude často dílo audiovizuální, není to však podmínkou.

Autorský zákon v případě autorství k audiovizuálnímu dílu stanoví, že za autora díla se považuje režisér (§ 63 odst. 3 AutZ). Od osoby autora díla audiovizuálního je třeba odlišovat osoby uvedené v § 27 odst. 5 AutZ (hlavní režisér, autor scénáře, autor dialogů a skladatel hudby zvláště vytvořené pro užití v audiovizuálním díle), neboť tyto se uvádějí za účelem stanovení zvláštního pravidla pro počítání doby trvání majetkových práv k audiovizuálnímu dílu, které nezávisí pouze na době smrti autora, ale i dalších zmíněných osob.

Autorský zákon - na rozdíl od předchozí úpravy - již nesvěřuje výkon autorského práva k dílu výrobci (právně v tomto směru oslabuje pozici výrobce, byť mu zároveň přiznává jeho vlastní majetková práva - § 79 a násl. AutZ); k ochraně investice výrobce stanoví pouze vyvratitelnou právní domněnku udělení licence (§ 63 odst. 3 a § 64 odst. 1 AutZ), jejímž předpokladem je písemný souhlas k prvotnímu záznamu audiovizuálního díla.

Dílem audiovizuálně užitým (dříve tzv. složka) je jakékoli autorské dílo, které je zařazeno do díla audiovizuálního. Dílo audiovizuálně užitě může být pro audiovizuální dílo užitě buď v podobě původní (např. architektonické dílo) anebo v podobě zpracované (např. scénář). Audiovizuálně užitá díla jsou buď díla, jejichž základním účelem je právě audiovizuální užití a jsou vytvářena pro dílo audiovizuální (např. kamera) anebo jde o díla, jejichž vznik není na audiovizuálním díle závislý a jejichž užití se většinou neomezuje na užití v rámci audiovizuálního díla (např. literární předloha). Souvisejícím kritériem pro toto členění je členění podle závislosti vzniku díla na vzniku díla audiovizuálního - část děl vzniká nezávisle, část děl je vytvářena závisle, tj. přímo za účelem zařazení do díla audiovizuálního.

Zpracovat dílo a zařadit je do díla audiovizuálního lze jen se svolením autora díla audiovizuálně užitě (§ 62 odst. 2 AutZ). Stejně jako u díla audiovizuálního stanoví zákon pro díla audiovizuálně užitá (s výjimkou díla hudebního) k ochraně investice výrobce vyvratitelnou právní domněnku udělení licence (§ 64 odst. 1 AutZ).

Důležitými ustanoveními upravujícími půjčování a promítání filmů jsou, kromě výše uvedených specifických ustanovení pro audiovizuální díla, také ustanovení o licencích a to jak smluvních, tak i zákonných. Poskytnutí licence opravňuje nabyvatele licence užit dílo způsobem a v rozsahu stanoveným ve smlouvě o poskytnutí licence (licence), nebo vyplývá přímo ex lege (ze zákona). V případě licencí smluvních je možné sjednat licenci výhradní či nevýhradní, omezenou či neomezenou a pro všechny či jen vymezené způsoby užití.

2.4. Přestupky a trestné činy na úseku autorského práva

Kromě ústavněprávní a soukromoprávní ochrany se lze domáhat ochrany autorských práv také prostředky trestní ochrany soudní a prostředky trestní ochrany správní.

2.4.1. Trestní ochrana soudní

Jediná ryze autorskoprávní skutková podstata trestného činu je obsažena v ustanovení § 152 trestního zákona. Na porušení autorskoprávních norem dopadají další skutkové podstaty trestných činů, přijaté v době, kdy autorskoprávní úprava v dnešní komplexní podobě neexistovala. Je však třeba podotknout, že vzhledem ke způsobu, který zákonodárce zvolil pro trestněprávní ochranu

autorských práv a práv s nimi souvisejícími, tedy že se jedná o tzv. blanketní právní normu, půjde v mnoha případech spíše o jednočinný souběh s dalším či dalšími trestnými činy. Blanketní povaha ustanovení § 152 trestního zákona vyplývá z toho, že zákon postihuje porušení autorských práv, která jsou obsažena v jiném právním předpisu. Pro spáchání trestného činu porušování autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi je nutný úmysl. To se může dít i prostřednictvím tzv. nepřímého úmyslu, kdy pachatel věděl, že může svým jednáním spáchat skutek obsažený ve skutkové podstatě trestného činu a byl s tím srozuměn. Takto lze podle názoru českých soudů považovat za trestné, například další rozšiřování pirátských rozmnoženin chráněných děl, pokud pachatel tyto rozmnoženiny sám získal za neodůvodněně a nepřiměřeně nízkou cenu (KS Plzeň sp. zn. 7 To 286/94). Otázka prokázání úmyslu je zásadním limitem pro možnost uplatnění trestněprávní ochrany. To ovšem neznamená, že jednání, které zasahuje do autorských a souvisejících práv a které nenaplní znaky trestného činu, nemůže vyvolat vznik soukromoprávní odpovědnosti. Za tento trestný čin lze uložit trest odnětí svobody na dobu maximálně pěti let, nebo peněžitý trest do 5 000 000,- Kč. Významná je i možnost uložení trestu propadnutí věci, která sloužila ke spáchání trestného činu nebo která k tomu byla určena. To se týká například prodeje nelegálně vytvořených nahrávek. Za tento trestný čin je možné uložit také trest zákazu činnosti.

2.4.2. Trestní ochrana správní

Protiprávní jednání, které nedosahuje míry trestnosti vyžadované pro trestné činy, lze běžně veřejnoprávně postihnout v přestupkovém řízení. Přestupkem je zaviněné jednání, jež porušuje nebo ohrožuje zájem společnosti a je za přestupek označeno v zákoně (zák. č. [200/1990 Sb.](#), o přestupcích). Pachatelem přestupku může být pouze fyzická osoba. Za porušení povinnosti uložené právnické osobě odpovídá podle přestupkového zákona ten, kdo za právnickou osobu jednal nebo dal k tomuto jednání příkaz. Veřejnoprávní odpovědnost právnických osob za takováto jednání musí být v zákoně výslovně uvedena. Nejedná se potom o přestupek, ale o tzv. jiný správní delikt. V oblasti správněprávní ochrany práv duševního vlastnictví se delikty právnických osob uplatňují výjimečně.

Z hlediska zavinění postačí pro přestupek nedbalost, a to i nevědomá. To značně rozšiřuje rozsah odpovědnosti za přestupek oproti trestněprávní odpovědnosti. Na druhou stranu není postihována příprava, pokus ani organizace, návod či pomoc ke spáchání přestupku. Přestupky jsou projednávány a rozhodují o nich ve správním řízení obecní úřady s právem odvolání ke krajskému úřadu. Proti pravomocnému rozhodnutí o přestupku lze podat správní žalobu ke krajskému soudu.

2.4.3. Správní delikty podle autorského zákona

Autorský zákon je vybudován na pojetí odvětvového právního předpisu, který zahrnuje i správní právo trestní. Formulováno je v § 105a a násl. AutZ, který pojednává o správních deliktech, resp. o přestupcích fyzických osob a o jiných správních deliktech právnických a podnikajících fyzických osob. Skutková podstata správního deliktu přitom spočívá v neoprávněném užití chráněného předmětu nebo v neoprávněném zásahu do práva autorského či v neplnění oznamovací povinnosti obchodníka, pokud jde o právo na odměnu při opětovném prodeji originálu uměleckého díla. Za přestupek lze uložit pokutu, která se liší podle jednotlivých skutkových podstat. Podobně tomu je u jiných správních deliktů. Jiné správní delikty podle autorského zákona v přenesené působnosti projednává v prvním stupni obecní úřad obce s rozšířenou působností, v jehož územním obvodu byl správní delikt spáchán.

2.5. Náhrada škody a ušlého zisku

Obecná úprava deliktů vznikajících z porušení soukromoprávních povinností je obsažena v občanském zákoníku (zákon č. [40/1964](#) Sb.). V případě odpovědnosti za škodu se hradí skutečná škoda a ušlý zisk. Pro vznik této odpovědnosti je vyžadováno zavinění. Přednostní způsob náhrady škody představuje náhrad v penězích (tzv. relutární náhrada). Požádá-li však o to poškozený a je-li to možné a účelné, hradí se škoda uvedením do předešlého stavu (restitutio in integrum). Vzhledem k povaze duševního vlastnictví ovšem tato naturální restituice prakticky nepřipadá v úvahu. Jde-li však o vztah obchodně-právní, použijí se speciální ustanovení obchodního zákoníku (zák. č. [513/1991](#) Sb.)

Je-li tedy neoprávněným zásahem do práv duševního vlastnictví nebo nekalou soutěží způsobena škoda, má poškozený právo na její náhradu. Může jít jak o škodu skutečnou, tak i o ušlý zisk. Jako náhrada skutečné škody bývá v praxi nárokována například peněžitá náhrada za poškození, příp. zničení prototypu nebo modelu výrobku či zboží na skladě, náhrada nákladů vynaložených na odhalení a určení výše škody nebo na odhalení škůdce apod.

Celkově vzato se náhrada škody v praxi uplatňuje v tomto případě poměrně málo. Postižený se totiž povytce domáhá peněžitého zadostiučinění, které je navíc založeno na principu objektivní odpovědnosti. O soudcovském určování výše škody platí mutatis mutandis to, co bylo řečeno shora u soudcovského určení výše peněžitého zadostiučinění (§ 136 o.s.ř.).

Místo skutečně ušlého zisku se autor může domáhat náhrady ušlého zisku paušalizovaného, a to ve výši odměny, která by byla obvyklá za získání licence v době neoprávněného nakládání s dílem. Jedná se o legální konstrukci, která má usnadnit prosaditelnost porušeného práva.

3. Zvláštní část

3.1. Jsou práva na jednotlivé nosiče ekvivalentní?

Určujícím specifikem autorského práva je, že předmět jeho ochrany, tedy autorské dílo, může být vyjádřeno v jakékoliv vnímatelné podobě, jak stanoví § 2 odst. 1 AutZ. Mezi pojmové znaky děl podle autorského zákona tedy patří i vyjádření díla ve smysly vnímatelné podobě (formě). Jde o pojmový znak spočívající v nutnosti objektivního vyjádření díla, tj. v jeho seznatelnosti smysly jiného člověka. Ustanovení § 2 odst. 1 AutZ přitom uvádí jen demonstrativní výčet různých podob vnímatelných vyjádření díla. Tento legislativní přístup odpovídá povahové různosti vnímatelných vyjadřovacích podob, které se vyvíjejí zejména s ohledem na technický pokrok. Autorský zákon nevyžaduje, aby dílo mohlo být vnímáno každým.[1]

V zákonném pojmovém znaku vnímatelného vyjádření díla nemusí být nutně obsažena obecná srozumitelnost vnímatelného vyjádření. Plně postačuje, může-li být dílo vnímáno jen okruhem osob k tomu zvláště odborně způsobilým.[2] Stejně tak není rozhodné, že je dílo vyjádřeno v takové podobě, která může být vnímána jen prostřednictvím technických zařízení (např. jen prostřednictvím různých čtecích zařízení, počítače aj.), zejména v podobě elektronické.[3] Dílo tedy může být vnímatelně vyjádřeno i pouze v podobě zvláštních symbolů, numerických znaků apod., které jsou čitelné jen strojově. Rovněž tak může být dílo vnímatelně vyjádřeno v podobě zašifrovaných znaků (kódů), včetně slovních přesmyček, křížovek apod. I zde se naplní legální pojmový znak díla podle § 9 odst. 1 AutZ.

Vyjádření díla v jakékoli vnímatelné podobě je vždy jeho zhmotněním, tzv. jeho materializací. Náš autorský zákon nevyžaduje, na rozdíl od některým zákonům zahraničních, aby se tak stalo materializací fixní, tj. pevným zachycením díla do věci jako do jeho nosiče. A pro případ fixního zachycení není rovněž požadováno, aby bylo trvalé. Postačuje zhmotnění díla jen pomíjivé (efemérní).

Proto se také někdy hovoří o dílech efemérních (kupř. u přednesu přednášky nebo kázání či u hudebních nebo tanečních improvizací, kdy současně se vznikem těchto děl dochází i k jejich přednesu, aniž by ovšem musela být tato díla hmotně zachycena na zvukový nosič). Z hlediska splnění legálního pojmového znaku díla podle § 9 odst. 1 AutZ proto postačuje vnímatelné vyjádření díla i v pouhé pomíjivé podobě např. zvukových či světelných vln apod., jimiž se dílo navenek efemérně zhmotňuje a může být lidskými smysly přijímáno.

O vztahu ochrany autorského díla k nosiči, v němž je obsaženo, vypovídá i dikce § 9 odst. 2 AutZ, v němž je uvedeno, že zničením věci, jejímž prostřednictvím je dílo vyjádřeno, nezaniká právo autorské k dílu. Autorské dílo je zcela nezávislé na hmotném předmětu svého vyjádření do lidskými smysly vnímatelné podoby a tudíž ani druh nosiče, na němž je film zachycen nehraje z pohledu širší autorskoprávní ochrany žádnou roli. Otázka širší ochrany autorských děl obsažených na jednotlivých druzích nosičů může ale vyvstat v souvislosti s technickými parametry těchto nosičů. Je nepochybné, že vzhledem k tomu, že některé nosiče jsou způsobilé zaznamenat jen některé druhy autorských děl, není fakticky možné ani nutné, aby se na ně vztahovala ta ustanovení právního řádu, která ochraňují takové druhy autorských děl, které na nich nemohou být zachyceny. Například je zřejmý rozdíl mezi ochranou poskytovanou autorským dílům obsaženým na audiokazetě a na DVD. Rozdíl v jejich technické povaze totiž ani neumožňuje, aby se na díla obsažená na audiokazetě vztahovala ochrana audiovizuálních děl dle příslušných ustanovení autorského zákona. Tato "nezpůsobilost" ovšem vyplývá, jak je již výše uvedeno, pouze z technických možností těchto nosičů, nikoliv z jejich právního charakteru.

3.2. Může vlastník nosiče i práv k nim měnit formu nosiče (digitalizovat)?

Podle ustanovení § 30 odst. 2 AutZ nezasahuje do práva autorského ten, kdo pro svou osobní potřebu zhotoví rozmnoženinu nebo napodobeninu díla. Toto volné užití probíhá v režimu odlišném od režimu užití díla dle § 12 AutZ. Užití dle tohoto ustanovení je totiž výsostným právem autorovým, které je nepřevoditelné inter viros (mezi živými), což znamená, že do doby smrti autora jej nelze převést, nýbrž jen zřídít k jeho užívání smluvní licenci, popř. licence. Jiným způsobem, jak lze vykonávat některá práva související s autorským dílem, je možnost využití tzv. zákonných licencí, tedy licencí, které vyplývají přímo ze zákona a jejichž účinky nastávají objektivně i bez sjednání smluvní licence. Dalším způsobem, jak vykonávat práva související s autorským dílem, je právě jejich výkon skrze výše zmíněný institut volného užití díla dle dílu čtvrtého autorského zákona nazvaného výjimky a omezení práva autorského. Důvod podřazení otázky možnosti změny formy nosiče pod ustanovení upravující volné užití autorského díla vyplývají ze znění § 13 AutZ, který definuje pojem rozmnožování autorského díla. Rozmnožováním podle tohoto ustanovení se rozumí v souladu s článkem 2 tzv. Informační směrnice zhotovování dočasných nebo trvalých, přímých nebo nepřímých rozmnoženin díla, a to jakýmkoli prostředky a v jakékoli formě, zejména ve formě rozmnoženiny tiskové, fotografické, zvukové, obrazové nebo zvukově obrazové nebo ve formě elektronické zahrnující vyjádření analogové i digitální. Změna formy nosiče se tedy ve smyslu terminologie autorského zákona odehrává jeho rozmnožováním a je přípustné mimo výše zmíněných případů (zákonná, smluvní licence) jedině jakožto volné užití díla. Samotné volné užití díla, tedy v našem případě jeho rozmnožování, musí splňovat i podmínku uvedenou v § 30 odst. 1 AutZ, kde se stanoví, že se musí jednat o "užití" pro osobní potřebu, jehož účelem není dosažení přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu. Přímým nebo nepřímým hospodářským nebo obchodním prospěchem se rozumí jakýkoliv prospěch hmotný, zejména finanční, či nehmotný jako je zvýšení prestiže, konkurence schopnosti apod., jdoucí nad rámec osobní potřeby fyzické osoby, tzn. potřeby této osoby samotné a jejích blízkých členů. O takové "užití" půjde například v případě převedení filmu původně obsaženého na DVD do paměti počítače, respektive na pevný disk počítače.

Aby se však jednalo o volné užití, které v sobě zahrnuje i možnost změny formy nosiče, na němž je

autorské dílo zachyceno (např. z DVD do počítače), je třeba, aby byly dodrženy podmínky tzv. třístupňového testu dle ustanovení § 29 odst. 1 AutZ a aby se jednalo o dílo již zveřejněné (nejde-li o zákonné licence dle § 29 odst. 2 AutZ). Tento test je základním kritériem mezinárodního omezení autorského práva, které obsahují všechny mezinárodní úmluvy, dohody, smlouvy a směrnice EU, které danou problematiku upravují. Omezení práva autorského jsou povolena:

- 1) jen ve zvláštních případech,
- 2) pokud takové užití díla není v rozporu s běžným způsobem užití díla
- 3) nejsou jím nepřiměřeně dotčeny oprávněné zájmy autora.

V tomto případě se uplatňuje restriktivní (zuzující) výklad a jsou stanovena jen úzce účelová dovolení užití uveřejněných děl. Jedná se totiž vždy o zásah do cizího práva absolutní povahy. Problematická může být pro jejich vágnost zejména aplikace podmínek stupňů (2) a (3) dle třístupňového testu.

Jak již bylo výše uvedeno, musí se zároveň jednat o díla zveřejněná. Co se týče zveřejnění v národním a mezinárodním měřítku, existují protichůdné názory. Na jedné straně stojí názor, že se jedná o zveřejnění národní se opírá o charakter ochrany autorských práv na základě teritoriálního principu, což je základní princip ochrany duševního vlastnictví obecně, a dále zohledňuje osobnostní právo autora rozhodnout, jakým způsobem a v jaké zemi bude jeho dílo zveřejněno a následně užíváno. Opačný názor považuje zveřejnění za jednorázový akt v mezinárodním měřítku. Řešení této otázky není jednoduché a neexistuje ani jednoznačný závěr, co jím autorský zákon rozumí.

Je možno to tedy shrnout s tím, že vlastník nosiče, jakožto ten, kdo na základě smluvní licence získal oprávnění vykonávat právo k jednotlivým či všem způsobům užití autorského díla, má právo si vytvořit pro osobní potřebu rozmnoženinu autorského díla obsaženého na jím vlastněném nosiči za podmínek výše uvedených, zejména dodržení všech tří podmínek třístupňového testu. Součástí tohoto oprávnění je jistě i změna formy nosiče, na němž je autorské dílo zachyceno v objektivně vnímatelné podobě avšak i tato změna musí projít třístupňovým testem a musí zároveň vyhovovat kumulativně všem výše uvedeným podmínkám a limitům omezení autorského práva autora. Takovým nedodržením může být typicky v souvislosti se změnou formy nosiče například změna kvality díla při komprimaci filmu za účelem snížení jeho velikosti (datového objemu) nebo opatření filmu neoriginálními titulky či taková změna formy nosiče, při které dojde k zásahu či dokonce odstranění technických prostředků ochrany autorských práv dle § 43 odst. 1 ve spojení s § 30 odst. 5 AutZ.

3.3. Je možné a za jakých podmínek si pořizovat kopii díla pro vlastní potřebu?

Odpověď na tuto otázku je z části shodná s posouzením přípustnosti změny formy nosiče, na němž je autorské dílo zachyceno. Stejně jako v předchozím případě je třeba vycházet zejména ze znění § 30 AutZ spolu se všemi omezeními vyplývajícími z třístupňového testu. Výklad platného a účinného znění autorského zákon připouští rozlišení několika základních kategorií z hlediska možnosti vytvoření kopie (rozmnoženiny) autorského díla.

První a zřejmě nejméně spornou kategorií tvoří vlastníci, fyzické osoby, originálních nosičů, kteří si mohou vytvořit na základě ustanovení § 30 odst. 2 AutZ jednu či více kopií pro vlastní potřebu. Samozřejmě opět jen za podmínek, že půjde jen o kopii čistě pro osobní potřebu a že tak nebudou nepřiměřeně dotčeny oprávněné zájmy autora a že nepůjde o způsob, který je v rozporu s běžným užitím díla. Neexistuje naprosto jednoznačný názor na otázku, zda je možné pořídit pouze jednu kopii pro osobní potřebu, jak by vyplývalo z gramatického znění ustanovení § 30 odst. 2 AutZ, či zda je možné si vytvořit takových kopií víc, například do každého auta používaného vlastníkem nosiče jednu, pro což svědčí skutečnost, že autorský zákon používá jednotné číslo pro rozmnoženinu i v situacích, kdy se evidentně jedná o více rozmnoženin, a dále zejména účel úpravy volného užití

autorského díla.

V souvislosti s novým zněním ustanovení § 43 odst. 1 AutZ je zakázáno obcházet prostředky účinné technické ochrany práv podle AutZ, tzn., že není možné si vytvořit kopii pro vlastní potřebu v případě, že nosič vlastníkem zakoupený je chráněn proti kopírování tzv. účinnými technickými prostředky definovanými v § 43 odst. 3 AutZ: „Účinnými technickými prostředky podle tohoto zákona se rozumí jakákoliv technologie, zařízení nebo součástka, která je při své obvyklé funkci určena k tomu, aby zabraňovala nebo omezovala takové úkony ve vztahu k dílům, ke kterým autor neudělil oprávnění, jestliže užití díla může autor kontrolovat uplatněním kontroly přístupu nebo ochranného procesu jako je šifrování, kódování nebo jiná úprava díla nebo uplatněním kontrolního mechanismu rozmnožování.“ Co všechno je účinným technickým prostředkem, zatím vzhledem k vágnosti tohoto ustanovení a k nedostatku judikatury na toto téma, není zcela jednoznačně zřejmé. Nicméně už teď je evidentní, že dochází k paradoxní situaci, kdy ten, kdo vytvoří kopii jím řádně zakoupeného originálu autorského díla chráněného účinnými technickými prostředky jedná nelegálně, zatímco ten kdo vytvoří kopii nosiče, jehož ochrana již byla nelegálně odstraněna, nedopustí s protiprávního jednání.

Druhou kategorií tvoří výjimky z volného užití díla dle ustanovení § 30 odst. 3 AutZ, podle kterého: „Nestanoví-li tento zákon dále jinak, užitím podle tohoto zákona je užití počítačového programu či elektronické databáze i pro osobní potřebu fyzické osoby či vlastní vnitřní potřebu právnické osoby nebo podnikající fyzické osoby včetně zhotovení rozmnoženiny takových děl i pro takovou potřebu; stejně je užitím podle tohoto zákona zhotovení rozmnoženiny či napodobeniny díla architektonického stavbou i pro osobní potřebu fyzické osoby či vlastní vnitřní potřebu právnické osoby nebo podnikající fyzické osoby (§ 30a AutZ) a pořízení záznamu audiovizuálního díla při jeho provozování ze záznamu nebo jeho přenosu (§ 20 AutZ) i pro osobní potřebu fyzické osoby.“ Jelikož se zde jedná o užití ve smyslu § 12 AutZ, nelze tato díla užit v režimu volného užití autorského díla. Z hlediska filmu je důležité, že toto omezení se nevztahuje na díla vysílaná rozhlasem nebo televizí dle § 21 AutZ.

Zřejmě nejproblematictější kategorií zůstává vytváření kopií prostřednictvím stahování děl z internetu, ať už pomocí tzv. peer to peer sítí, či tzv. torrentů, nebo jiným obdobným způsobem. Přestože ani v této oblasti nepanuje názorová shoda, je v současné době převážně zastáván výklad, že samotným stahováním děl z internetu nedochází k porušování zákona, není-li prováděn za jiným účelem než jen pro soukromou potřebu stahujícího uživatele internetu. Existuje však i názor, podle kterého je stahování děl i pro osobní potřebu v rozporu s ustanoveními autorského zákona upravujícími volné užití díla, zejména s pravidly obsaženými v třístupňovém testu dle § 29 odst. 1 AutZ. Zastánci tohoto názoru totiž spatřují v takovém „užití“ autorského díla zejména porušení třetího stupně testu, kdy stahováním nelegálně poskytnutých děl automaticky dochází k nepřiměřenému dotčení práv autora dle § 29 odst. 1 AutZ. V otázce nelegálnosti poskytování naopak není sporu o protiprávnosti takového jednání.

3.4. Kdo všechno má práva k fotografiím pořizovaným přímo v průběhu natáčení a také pořizovaným zpětně technickým způsobem?

Jak již bylo při rekapitulaci právní úpravy filmu z hlediska autorského práva uvedeno, je audiovizuální dílo dílem výjimečné složitosti z hlediska právních vztahů vznikajících v souvislosti s jeho užíváním a výkonem autorských práv k němu. Tento konglomerát právních vztahů bývá obvykle znázorněn v tzv. produkčním schématu, jehož objasnění je nezbytné pro určení práv k fotografiím pořizovaným z filmu v jednotlivých případech.

České autorské právo považuje za předmět autorskoprávní ochrany audiovizuální výtvar jako takový. Tedy nikoliv záznam audiovizuálního díla, který je předmětem práva výrobce zvukově obrazového

záznamu jako práva s autorským právem souvisejícího. Jedná se o označení pro třídu uměleckých děl, popř. děl vědeckých, pro něž je příznačné jejich vyjádření zvukově - obrazovou podobou vnímatelnou zrakem popř. i sluchem, a to prostřednictvím audiovizuální techniky. Díla audiovizuální jsou doktrinálně tradičně řazena do skupiny děl hromadných, což znamená, že taková díla jsou tvořena jednotlivými díly ve smyslu autorského zákona, pro které má autorský zákon označení díla audiovizuálně užitá. Díla audiovizuálně užitá jsou např. scénář, dílo hudební, režisérský scénář, dílo filmové architektury, apod.

V případě audiovizuálních děl je nutné dovozovat, že se současný autorský zákon odchyluje od principu objektivní pravdivosti autorství, který jinak ovládá české autorské právo v zájmu zjednodušení komplexu právních vztahů vyplývajících z povahových specifíků audiovizuální tvorby, včetně umožnění účelného hospodářského zhodnocení audiovizuálního díla. Současný autorský zákon totiž stanoví fikci autorství, podle které je výlučným autorem audiovizuálního díla jeho režisér. Z pohledu umělecké tvorby režisérů lze uvažovat o kvalifikaci tohoto ustanovení jako nevyvratitelné domněnky. Hlavní režisér je totiž tou osobou, která tvořivě určuje konečné umělecké ztvárnění uceleného díla složeného z jednotlivých tvůrčích a jiných příspěvků, jemuž dává výsledný audiovizuálně vyjádřený scelující, usměrněný a zpravidla také jedinečně osobitý ráz. V rozporu se zásadou objektivní pravdivosti autorství není jen fiktivní stanovení určité osoby za autora díla, ale rovněž i fiktivní vyloučení faktického tvůrce z legálního pojetí autorství díla. Lze tedy hovořit o negativní právní fikci autorství. Pro případ posuzování autorství audiovizuálního díla tedy není ani tak rozhodující (na rozdíl od ostatních druhů děl chráněných autorským zákonem), která osoba audiovizuální dílo skutečně vytvořila (či se na něm spoluautorsky podílela), tj. čí projev literárních, jiných uměleckých nebo vědeckých tvůrčích schopností dal vzniknout stvoření audiovizuálního díla jako osobního a neopakovatelného výsledku tvůrčí duševní činnosti takové osoby. Významné je naopak to, zda v konkrétním případě daná osoba skutečně vykonávala režisérskou audiovizuální činnost.

Vzhledem k nepřevoditelnosti autorského práva se výrobce audiovizuálního díla nemůže dle platné zákonné úpravy stát za života autora majitelem autorského práva k audiovizuálnímu dílu ani k dílům audiovizuálně užitým. Z tohoto důvodu stanoví autorský zákon v případě audiovizuálních děl a děl audiovizuálně užitých zvláštní právní režim pro nabývání licenčních oprávnění. Běžné smluvní užití audiovizuálních děl by bylo bez usnadněné koncentrace příslušných oprávnění k užití dotčených děl do rukou jedné osoby značně komplikované, protože by třetí osoby, mající zájem o užití audiovizuálního díla, musely jednat s jednotlivými oprávněnými osobami, jichž může být celá řada. Mohlo by pak eventuálně dojít k tomu, že by bylo prakticky znemožněno hospodářské zhodnocení audiovizuálního díla, čímž by mohly vzniknout i ztráty na straně výrobce. Platný autorský zákon (§ 63 odst. 3 AutZ) využívá k zajištění uvedených cílů institut vyvratitelné zákonné domněnky poskytnutí licence k užití audiovizuálního díla výrobcí prvotního záznamu audiovizuálního díla. Výrobci dle současné úpravy nevznikají žádná původní ani odvozená autorská práva k audiovizuálnímu dílu. Jedná se o běžného licenčního nabyvatele, byť právní skutečnost, na základě níž se licence poskytuje, je autorským zákonem upravena specificky. Nevzniká mu z toho důvodu ani autorské právo samo. Výrobce oprávnění k užití audiovizuálního díla v rozsahu stanoveném zákonnou domněnkou vzniká smlouvou. Jedná se zpravidla o typovou autorskoprávní licenční smlouvu, jejímž obsahem je licence k zachycení audiovizuálního díla na prvotní záznam. Nekonstituuje se zde žádná zákonná licence ani zákonný výkon majetkových autorských práv, jako například u děl zaměstnaneckých ve smyslu § 58 odst. 1 AutZ. Právním důvodem nabytí licence je smlouva s autorem. Autorský zákon předepisuje u této smlouvy obligatorně písemnou formu. V případě jejího nedodržení se neuplatní vyvratitelná domněnka poskytnutí licence dle § 63 odst. 3 ani dle § 64 odst. 1 AutZ (díla audiovizuálně užitá). Podmínka písemné formy zásadně omezuje aplikovatelnost vyvratitelné domněnky v praxi, neboť v případě uzavírání předmětné smlouvy mezi autorem a výrobcem dochází zpravidla rovněž ke smluvní úpravě otázek užití audiovizuálního díla. Vyvratitelná domněnka se neuplatní ani tehdy, pokud

souhlas s pořízením prvotního záznamu audiovizuálního díla uděluje výrobci jiná osoba než autor, tj. například autorův zaměstnavatel či výhradní licenční nabyvatel formou podlicence.

Obsahem oprávnění nabytého výrobcem dle vyvratitelné zákonné domněnky je:

- a) oprávnění k výkonu práva užití audiovizuální dílo samotným výrobcem, které je výhradní a neomezené, tj. neomezené, co do způsobů užití audiovizuálního díla a rovněž, co do místa, množství a času užití
- b) oprávnění k užití audiovizuálního díla v uvedeném rozsahu v jeho podobě původní, jakož i v některých podobách zpracovaných, které autorský zákon taxativně vyjmenovává (dabované znění, znění s titulky)
- c) výhradní a neomezené oprávnění k užití fotografií vytvořených v souvislosti s pořízením prvotního záznamu audiovizuálního díla, tj. v praxi zejména jako reklamních plakátů, reklamních předmětů a dalších předmětů určených k propagaci filmu.

Pro režim práv k fotografiím pořízených během natáčení, či následně technickými prostředky je rozhodné, jednak koho považuje autorský zákon za výrobce a dále v jakém okamžiku se film stává předmětem ochrany příslušných ustanovení autorského zákona.

Osobu výrobce prvotního záznamu audiovizuálního díla autorský zákon nevymezuje. Neplatí zde žádná legální definice výrobce ani jeho legální fikce. Kdo je výrobcem audiovizuálního díla ve smyslu autorského zákona proto závisí na objektivní skutečnosti, na faktu pravdy, který v případě sporu nezbyvá než podrobit dokazování. Z hlediska skutkového je výrobcem prvotního záznamu audiovizuálního díla fyzická nebo právnická osoba, která tento záznam sama na svou odpovědnost pořídila nebo pro kterou tak z jejího podnětu učinila jiná osoba. Jedná se tedy zpravidla rovněž o osobu, která je majitelem práva výrobce zvukově obrazového záznamu, tj. práva s autorským právem souvisejícího.

Princip objektivní pravdy, spočívající v právní skutečnosti vzniku (vytvoření) díla, s níž autorský zákon spojuje i původní vznik autorského práva k dílu, a to hned v jeho plném obsahu a rozsahu všech jednotlivých oprávnění, tedy i vzniku nevyvratitelné domněnky poskytnutí licence výrobcem autorem se uplatňuje i při stanovení okamžiku vzniku autorského díla. Autorský zákon vychází z doktríny, že autorské právo k dílu, stejně jako i dílo samo, vzniká bez jakýchkoli formalit.

Pro vznik autorského práva je rozhodná chvíle (okamžik) vnímatelného vyjádření díla, tj. právní skutečnost ad momentum. Výraz "okamžik," popř. chvíle, je časovou skutečností přesnější než jiná časová určení, což odpovídá neformální povaze vzniku autorského práva k dílu, resp. času vnímatelného vyjádření díla navenek.

Mezi pojmové znaky děl podle § 9 AutZ, tedy mezi pojmové znaky legální, patří i vyjádření díla ve smyslu vnímatelné podobě (formě). Jde o pojmový znak spočívající v již zmíněné nutnosti objektivního vyjádření díla, tj. v jeho seznatelnosti jiným člověkem. Odst. 1 přitom uvádí jen demonstrativní výčet různých podob vnímatelných vyjádření díla. Tento legislativní přístup odpovídá povahové různosti vnímatelných vyjadřovacích podob, které se vyvíjejí zejména s ohledem na technický pokrok. Mezi tyto vnímatelné podoby vyjádření díla patří například:

- a) slovo, ať psané nebo mluvené
- b) písmo
- c) náčrt
- d) skica
- e) jakákoli jiná vnímatelná podoba vyjádření díla (např. barva a tvar, světlo a stín, zvuk, pohyb, sled tónů, stavba či model, stejně jako i ztvárnění živé hmoty jako jsou rostliny, stromy nebo ztvárnění

anorganické látky (např. sněhu) či ztvárnění organických látek (srov. např. některé cukrářské výtvořky).

Výše popsaný okamžik vzniku díla je určujícím pro použití ochrany práva výrobce a jeho licence k užití díla pořizováním fotografií zpětně technickými prostředky. Složitější situace vzniká v okamžiku pořízení fotografií ještě v průběhu vzniku díla, tedy v době natáčení, kdy ještě výsledné dílo není zachyceno ve smyslu vnímatelné podobě a existují jen tzv. díla preexistentní (následně díla audiovizuálně užitá), která jsou způsobilá být samostatným předmětem autorskoprávní ochrany. V takovém případě se totiž nevyvratitelná domněnka poskytnutí licence k užití díla neuplatní a je proto třeba pro užití sjednat licenci se všemi osobami, která mají k tomuto dílu autorská práva či práva s autorským právem související. To bude zejména případ herců, jejichž herecký výkon je předmětem ochrany práv výkonného umělce, architekta výtvarné scény, výtvarníka kostýmů, případně při splnění náležitostí autorského díla i kulisy.

Kromě těchto osob může uplatňovat právo k fotografii pořízené již během natáčení její autor, ale opět jen za předpokladu, že půjde o dílo ve smyslu § 2 AutZ, tedy, že půjde o výsledek jedinečné tvůrčí činnosti autora, a nikoliv jen o mechanické zachycení reality prostřednictvím fotoaparátu. V takovém případě samozřejmě vzniká i takovému fotografovi povinnost vyžádat si k takovému užití jednotlivých preexistentních děl souhlas jejich autorů či výhradních nabyvatelů.

V ustanovení § 63 odst. 3 písm. a) AutZ je stanoveno, že výrobci prvotního záznamu vzniká nevyvratitelnou domněnkou i právo k užití fotografií vytvořených v souvislosti s pořízením prvotního záznamu. Nabízí se tedy otázka, zda právo na takové užití neexistuje již před tím, než dotyčné dílo vůbec vznikne jakožto právo k užití těchto fotografií vzniklých v souvislosti s pořízením prvotního záznamu, k němuž nutně musí dojít před vznikem samotného filmu. Takovému závěru ovšem odporuje účel a smysl ochrany autorského díla, které je chráněno až okamžikem jeho vzniku. Proto i práva odvozená od tohoto díla, která jsou na jeho existenci závislá, mohou být předmětem ochrany autorského zákona až od okamžiku vzniku díla (filmu).

Samotný režisér nabývá autorských práv k fotografiím, resp. k dílu, které je na něm zobrazeno až okamžikem vzniku tohoto díla. Záleží na konkrétním obsahu fotografie, zda lze situaci na něm zachycenou považovat za část díla, tedy dílo již vzniklé a způsobilé k autorskoprávní ochraně, či zda režisérovi k výseku reality zachyceném na této fotografii žádné právo nevznikne. Z tohoto pohledu tedy režisérovi náleží tato práva jedině, je-li obsahem fotografie dílo, jehož je autorem, což opět naráží na otázku okamžiku vzniku díla.

3.5. Jaký je právní režim přechodu autorských práv od autorů k vlastníkům nosičů?

K přechodu práv od autorů k vlastníkům nosičů může docházet jen prostřednictvím licenčních oprávnění, což vyplývá z nepřevoditelnosti autorského práva *inter vivos* (mezi živými). Nejde tedy o přechod v právním slova smyslu, nýbrž jen o smluvní poskytnutí licence, na jehož základě má následně vlastník nosiče právo dílo užit či v závislosti na obsahu smlouvy o poskytnutí licence toto právo dále rozmnožovat a prodávat.

Autorský zákon upravuje v ustanovení § 46 až 56 AutZ licenční smlouvu jako jednotný smluvní typ. Jde o zvláštní druh občanskoprávní smlouvy, který se řídí především ustanoveními autorského zákona; pokud však autorský zákon neobsahuje přímou úpravu, je třeba použít obecných ustanovení občanského zákoníku a následně analogii. Úpravu licenční smlouvy podle obchodního zákoníku (§ 508 a n. Obch. zák.) nelze pro předměty autorskoprávní ochrany použít, neboť tato úprava se vztahuje pouze na předměty duševního vlastnictví průmyslového.

Pro výklad smluvních vztahů nutno vedle obecných občanskoprávních principů stanovených § 35 AutZ aplikovat pravidlo funkčního výkladu na rozsah poskytovaného oprávnění, které vymezuje rozsah dovoleného užití účelem sledovaným smlouvou, ať již ve smlouvě výslovně vyjádřeným, či pouze dovoditelným.

Licenční autorská smlouva je smlouva, již autor - poskytovatel licence - poskytuje nabyvateli oprávnění k výkonu práva dílo užít (licenci), a to k jednotlivým anebo ke všem způsobům užití, v rozsahu omezeném nebo neomezeném, a nabyvatel se naproti tomu zavazuje, není-li sjednáno jinak, poskytnout autorovi odměnu (§ 46 AutZ).

Smluvními stranami licenční smlouvy jsou autor - poskytovatel licence a nabyvatel licence. Subjektem licenční smlouvy na straně poskytovatele licence je autor, popř. jeho dědic (§ 26 odst. 2 a 3 AutZ), či osoba, které zákon svěřuje výkon autorských majetkových práv (vykonavatel - zaměstnavatel podle § 58 odst. 1 AutZ či objednatel podle § 58 odst. 7 a § 59 odst. 2 AutZ). V případech, kdy svolení uděluje jako zástupce kolektivní správce (§ 100 odst. 3 AutZ), půjde-li o zástupce přímého (zákonného, smluvního), zůstane subjektem smlouvy zastoupený.

Bude-li poskytovatelem licence osoba fyzická, což je u autora vždy a zpravidla i u dědice, je v zájmu platnosti smlouvy třeba zkoumat, zda má poskytovatel způsobilost k právním úkonům; pokud by ji neměl, může sice autorské dílo vytvořit, ale smlouva musí být uzavřena v zastoupení zákonným zástupcem. Úprava způsobilosti k právním úkonům nezletilých a úprava zbavení, popř. omezení způsobilosti k právním úkonům je obsažena v obecných ustanovení občanského zákoníku (§ 7 až 9 Obč. zák.); jednání prostřednictvím zákonných zástupců upravuje ustanovení § 26 až 30 Obč. zák.. Jednání právnických osob upravuje ustanovení § 20 a § 22, jakož i § 13 až 16 Obch. zák. Stát může nabýt majetková autorská práva nejen jako dědic na základě závěti, ale i jako odúmrtí (§ 26 odst. 2 a 3 AutZ). Subjektem autorské smlouvy na straně nabyvatele licence může být jak fyzická, tak právnická osoba včetně státu.

Pokud jde o formu, vyžaduje zákon písemnou formu pouze pro smlouvu o udělení výhradní licence (§ 46 odst. 4 AutZ) a dále pro smlouvu kolektivní a hromadnou (§ 101 odst. 1 a 4 AutZ). Písemná forma se vyžaduje i pro souhlas podle § 47 odst. 5, § 48 odst. 2, § 63 odst. 3 a § 64 odst. 1 AutZ a dále pro odstoupení podle § 54 odst. 1 AutZ. Pro autorské právo pro právní úkony platí obecná občanskoprávní zásada - zásada neformálnosti; písemná forma se obligatorně vyžaduje pouze tam, kde to výslovně stanoví zákon.

Licence se poskytuje jako výhradní nebo nevýhradní (§ 47 AutZ). Výhradnost musí být sjednána výslovně, a to písemně pod sankcí neplatnosti (§ 46 odst. 4 AutZ). Při výhradnosti licence autor nesmí poskytnout licenci třetí osobě a je povinen i sám se zdržet výkonu práva užít dílo způsobem, ke kterému licenci udělil (úplná výhradnost). Na základě dohody stran může i přes výhradnost licence autor nadále dílo sám užít (výhradnost omezená ve prospěch autora). Při výhradní licenci autor částečně ztrácí aktivní legitimaci při ochraně práv (§ 41 AutZ) a nabývá ji nabyvatel licence.

Nevyplývá-li ze smlouvy či zákona (§ 56 AutZ) jinak, má se za to, že jde vždy o licenci nevýhradní (§ 47 odst. 1 AutZ). Pro nevýhradní licenci platí v úplném rozsahu zásada neformálnosti; lze ji poskytnout i ústně či dokonce konkludentně. U nevýhradní licence je autor i nadále oprávněn k výkonu práva dílo užít způsobem, k němuž licenci udělil a autor může poskytnout licenci třetí osobě.

Pokud by autor přes udělení výhradní licence poskytl následně licenci (výhradní či nevýhradní) třetí osobě, půjde o absolutně neplatný právní úkon, pokud původní nabyvatel neudělí k takové další licenci písemný souhlas (§ 47 odst. 5 AutZ). Platnost dříve udělené nevýhradní licence není následným udělením licence výhradní dotčena, pokud autor s nabyvatelem nevýhradní licence nesjednal jinak (§ 47 odst. 4 AutZ).

Licence je ze zákona zavazující, tzn., že nabyvatel je nejen oprávněn, nýbrž i povinen získané oprávnění využít. Jde o ustanovení dispozitivní povahy, takže povinnost k využití licence může být dohodou stran vyloučena a licence sjednána pouze jako opravňující.

Licenční smlouva může stanovit způsoby užití, ke kterým se licence poskytuje, a to jak omezeně na jednotlivé způsoby, tak na všechny způsoby užití (neomezená licence; § 46 odst. 1 a § 50 odst. 1 AutZ). Avšak ani v rámci neomezené licence nemůže autor poskytnout oprávnění k výkonu práv povinně kolektivně spravovaných, neboť v těchto případech není povolen individuální výkon práva (§ 95 odst. 2 AutZ). Pokud by smlouva takové omezení neobsahovala, bude v této části neplatná. Jde-li o práva dobrovolně kolektivně spravovaná (smluvní), nebude mít poskytnutí oprávnění kolektivně spravovaného za následek neplatnost, nýbrž půjde pouze o porušení závazku autora vůči kolektivnímu správci.

Rozsah licence může být omezen různými způsoby, zejména co do množství, místa a času, ale i personálně či účelově.

Neuvádí-li smlouva způsob a rozsah užití, je stanovena domněnka, že licence je poskytnuta k takovým způsobům užití a v takovém rozsahu, jak je nutné k dosažení účelu smlouvy (§ 50 odst. 2 AutZ). Nelze-li ani takto určit způsob nebo rozsah užití, pak zákon v souladu se zásadou funkčního výkladu přímo přejímá určitou úpravu, vycházející z běžné, a tedy pravděpodobné vůle smluvních stran (§ 50 odst. 3 AutZ).

Ustanovení § 46 odst. 2 AutZ respektuje soukromoprávní zásadu zákazu vzdání se práva, které vznikne teprve v budoucnosti; tím zachovává autorovi možnost budoucího hospodářského zhodnocení jeho práv i při objevení nových technologií. Od nedovoleného poskytnutí oprávnění k užití doposud neznámými způsoby je třeba odlišit poskytnutí oprávnění k užití způsoby známými k budoucím či nehotovým dílům. Takto lze platně uzavírat smlouvy k budoucím dílům určeným konkrétně či obecně (hromadně), ať vytvořeným na objednávku či z vlastního podnětu; i u těchto smluv by bylo neplatné poskytnutí oprávnění k takovým způsobům užití, které v době uzavření smlouvy by nebyly známy.

Nabyvatel licence je při výkonu oprávnění z licenční smlouvy (licence) omezen ostatními právy autora. Zákon částečně tato omezení zmírňuje, vycházejíc z předpokladu, že jde pouze o taková zmírnění omezení, u kterých lze na straně autora spravedlivě očekávat souhlas. Nabyvatel nesmí upravit či jinak měnit dílo, jeho název nebo označení autora, ledaže bylo sjednáno jinak, anebo jde-li o takovou úpravu či jinou změnu díla nebo jeho názvu, u které lze spravedlivě očekávat, že by k ní autor vzhledem k okolnostem užití svolil; ani v takovém případě však nabyvatel nesmí dílo nebo jeho název změnit, pokud si autor svolení vyhradil i pro tyto změny a nabyvateli je taková výhrada známa. To platí obdobně i při spojení díla s jiným dílem, jakož i při zařazení díla do díla souborného (§ 51 AutZ).

Toto ustanovení je také výrazem povahy díla a stanoví v zájmu možnosti plného využití licence přísné podmínky oprávněného zásahu nabyvatele licence do díla; autor má však možnost toto ustanovení smluvně vyloučit. Smyslem ustanovení je zejména vyjádření majetkového práva autora užít a nechat užít dílo v původní i přetvořené podobě; s tím koresponduje první část tohoto ustanovení, která má dispozitivní charakter a podle které nabyvatel nesmí upravit či jinak měnit dílo, jeho název nebo označení autora.

Ustanovení § 48 AutZ vychází z osobnostní povahy díla zakládající oprávněný autorův zájem rozhodovat o osobě konkrétního uživatele. Z tohoto důvodu – až na výjimky – je možné, aby jiná osoba, než které licenci poskytuje autor, vykonala oprávnění k užití na základě smluvního vztahu s nabyvatelem pouze tehdy, bude-li k tomu mít nabyvatel licence souhlas. Tato zásada je prolomena v

zájmu jednoty právního řádu pouze v případě prodeje podniku.

Souhlas autora je nutný jak pro udělení podlicence, tak pro postoupení licence. Při poskytnutí oprávnění podle § 48 odst. 1 AutZ (podlicence) nedochází ke změně smluvních stran licenční smlouvy; postoupení licence podle § 48 odst. 2 AutZ má za následek změnu v osobě nabyvatele. V druhém případě lze předpokládat souběžně převzetí dluhů, a tím postoupení všech práv a povinností ze smlouvy.

Licenční smlouva je pojata jako smlouva zásadně úplatná; v zájmu zachování principu smluvní volnosti je pro výjimečné případy připuštěna bezúplatnost (§ 49 odst. 2 AutZ). Odměna se neposkytuje za užití samé, ale za udělení oprávnění k užití s výjimkou případů, kdy je oprávnění k užití nahrazeno zákonem (úplatné zákonné licence). Autor, jehož dílo užije jiná osoba neoprávněně, tj. nikoli na základě licenční smlouvy či zákona, má vůči takové osobě obecný občanskoprávní nárok na vydání bezdůvodného obohacení (§ 451 a n. Obč. zák.) ve výši dvojnásobku obvyklé autorské odměny; nejedná se o nárok na odměnu podle ustanovení § 49 AutZ. Předpokládá se, že smluvní strany, budou-li smlouvu uzavírat jako úplatnou, stanoví i výši odměny, a to buď konkrétně nebo sjednáním způsobu jejího určení. Nebude-li odměna sjednána, nezpůsobuje to bez dalšího neplatnost smlouvy za předpokladu, že strany projeví výslovně vůli uzavřít takovou smlouvu bezúplatně, anebo sice úplatně, avšak bez určení odměny; v druhém případě poskytuje nabyvatel autorovi obvyklou odměnu. Obvyklost se posuzuje podle stavu v době uzavření smlouvy a srovnává se se smluvními podmínkami obdobnými s obsahem konkrétní smlouvy pro takový druh díla.

Bezúplatná licence je poskytována, pokud to strany ve smlouvě výslovně sjednají. Odměna může být sjednána jako peněžité plnění (paušální částkou či podílem na určitém hospodářském výsledku) či plnění nepeněžité. Zákon preferuje stanovení výše odměny v závislosti na zisku dosaženém nabyvatelem licence z využívání díla. Pokud však smluvní strany zvolí jiný způsob stanovení odměny, zakotvuje pro tento případ § 49 odst. 6 AutZ zvláštní práva autora na přiměřenou dodatečnou odměnu pro případ, že původně sjednaná odměna je nepřiměřeně nízká vzhledem k zisku nabyvatele z využívání díla a jeho významu pro dosažení tohoto zisku. Jedná se o dispozitivní úpravu. Smluvní volnost je v tomto případě prolomená ustanovením § 49 odst. 3 AutZ, které kogentně zakotvuje práva autora na přiměřenou odměnu pro případ, že autor poskytne výrobci záznamů licenci pronájmů originálů nebo rozmnoženiny zaznamenaného díla, přičemž toto právo je povinně kolektivně spravované.

licence se poskytuje na dobu určitou nejdéle však na dobu trvání majetkových práva, která, není-li stanoveno jinak, trvají po dobu života autora a 70 let po jeho smrti (§ 27 AutZ). Pro zánik licenční smlouvy platí jednak obecná ustanovení občanského zákoníku, a jednak zvláštní ustanovení uvedená v autorském zákoně. Tato zvláštní ustanovení stanoví právo autora na odstoupení od licenční smlouvy pro nečinnost nabyvatele výhradní licence (§ 53 AutZ), Právo autora na odstoupení od licenční smlouvy k dosud nezveřejněnému dílu pro změnu přesvědčení autora (§ 54 AutZ) a právo autora na odstoupení od licenční smlouvy nakladatelské pro neumožnění výkonu práva autorské korektury (§ 56 odst. 4 AutZ). Zánikem právnické osoby licence přechází na jejího právního nástupce ledaže smlouva přechod vylučuje. Smrtí fyzické osoby naopak licence nepřechází na jejího právního nástupce, ledaže smlouva tento přechod připouští. Licenční smlouva nakladatelská zaniká i ze zákona v důsledku rozebrání nákladů před uplynutím licenční doby.

3.6. Musí být vlastník nosiče i držitelem autorských práv?

Vzhledem k tzv. efemérní povaze autorských děl, což znamená, že pro jeho vznik a existenci není důležité hmotné zachycení tohoto díla samo o sobě, nýbrž jeho vyjádření ve smysly vnímatelné podobě, autorský zákon nevyžaduje, aby dílo mohlo být vnímáno každým.[4] Plně postačuje, může-li

být dílo vnímáno jen okruhem osob k tomu zvláště odborně způsobilým.[5] Stejně tak není rozhodné, jestli je dílo vyjádřeno v takové podobě, která může být vnímána jen prostřednictvím technických zařízení,[6] zejména v podobě elektronické.

Vyjádření díla v jakékoli vnímatelné podobě je vždy jeho zhmotněním (materializací). Náš autorský zákon však nevyžaduje, aby se tak stalo pevným zachycením díla do věci jako jeho nosiče. Pro případ pevného zachycení není rovněž požadováno, aby bylo trvalé. Postačuje zhmotnění díla jen pomíjivé (efemérní). Proto se také někdy hovoří o dílech efemérních.[7] Z hlediska splnění legálního pojmového znaku díla podle § 9 odst. 1 AutZ proto postačuje vnímatelné vyjádření díla i v pouhé pomíjivé podobě např. zvukových či světelných vln apod., jimiž se dílo navenek efemérně zhmotňuje a může být lidskými smysly přijímáno.

Nosič, na kterém je takové dílo obsaženo je tudíž jen hmotným substrátem, umožňujícím jeho užívání, rozšiřování či jiné hospodářské využití. Předmětem ochrany je nikoliv nosič, nýbrž dílo v něm obsažené, a to i přesto, že v některých případech je toto dílo od nosiče neoddelitelné, typicky u plastik či architektonických děl.

3.7. Jaké jsou možnosti bezplatně promítat filmy?

Promítání filmu je stejně jako u ostatních audiovizuálních děl jedním ze způsobů užití díla. Konkrétně jde o provozování ze záznamu a jeho přenos, jak je uvedeno v § 20 AutZ. Podle tohoto ustanovení se provozováním díla ze záznamu rozumí zpřístupňování díla ze zvukového nebo zvukově obrazového záznamu pomocí přístroje, s výjimkou užití díla podle § 21 až 23 AutZ.[8] Přenosem provozování díla ze záznamu se rozumí současné zpřístupňování díla ze záznamu pomocí reproduktoru, obrazovky nebo podobného přístroje umístěného mimo prostor provozování ze záznamu. Stejně jako pro ostatní užití díla i pro toto užití platí režim jejich poskytování v rámci licence s výjimkami vyplývajícími z volného užití díla a zákonných licencí.

Promítání může probíhat v následujících režimech:

- a) veřejně pro nekomerční účely (neziskové organizace, obecně prospěšné činnosti a obdobné): Jakékoliv veřejné užití se děje zásadně v rámci poskytnutí licence, a to i tehdy, je-li uskutečňováno subjekty, které takovým promítáním nesledují majetkový prospěch. Kritériem pro výjimku či omezení práva autorského tedy není samotný subjekt, který dílo užívá, nýbrž způsob tohoto užití, který již v sobě prvek ziskovosti či neziskovosti obsahuje.
- b) soukromě pro nekomerční účely: Soukromé užití pro nekomerční účely upravuje nepřímě § 30 AutZ, který upravuje volná užití díla. Na základě tohoto ustanovení se za užití díla nepovažuje užití pro osobní potřebu fyzické osoby, jehož účelem není dosažení přímého či nepřímého hospodářského obchodního prospěchu. Právě takovým užitím je promítání pro nekomerční účely, které není prováděno veřejně, nýbrž pro osobní potřebu, což zahrnuje například i promítání pro členy rodiny. V tomto případě na rozdíl od situace popsané v bodě a) je kritériem pro oprávněnost soukromého promítání i subjekt, který ho provádí. Tím může být jen fyzická osoba.
- c) soukromě pro pedagogické účely: Autorský zákon upravuje ve prospěch školských zařízení následující omezení - výjimky z práva autorského, na základě kterých může toto zařízení za podmínek stanovených autorským zákonem užit předměty ochrany (autorská díla, výkony výkonných umělců atd.) bez souhlasu autorů a ostatních nositelů práv a bez placení odměny:

1) § 31 AutZ - Citace

Podle § 31 písm. c) AutZ do práva autorského nezasahuje ten, kdo užije zveřejněné dílo v přednášce výlučně k účelům vědeckým nebo vyučovacím či k jiným vzdělávacím účelům. V každém případě je

nutno uvést autora (pokud nejde o anonymní dílo) nebo jméno osoby, pod jejímž dílem se dílo uvádí na veřejnost, dále název díla a pramen.[9]

2) § 35 AutZ - Užití díla v rámci školního představení

Podle §35 odst. 2 AutZ do práva autorského nezasahuje ten, kdo nevýdělečně užije dílo při školních představeních, v nichž účinkují výlučně žáci, studenti nebo učitelé školy nebo školského či vzdělávacího zařízení. Výjimka se vztahuje na případy, kdy žáci (studenti) či učitelé sami předvádí nějaké dílo (divadelní hru, píseň, zpívají, doprovázejí na hudební nástroj, apod.). Je nutno přiměřeně uvést autora díla, název díla a pramen. Výjimka se vztahuje na autory a na výkonné umělce.

3) § 35 odst. 3 AutZ - Užití školního díla pro vnitřní potřebu školy

Do práva autorského nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nevýdělečně ke své vnitřní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školské dílo). Je nutno přiměřeně uvést autora díla, název díla a pramen.

4) § 37 odst. 1 AutZ - Rozmnoženina pro archivní a konzervační účely

Do práva autorského nezasahuje školské, vzdělávací a kulturní zařízení, zhotoví-li rozmnoženinu díla pro své archivní a konzervační účely. Taková rozmnoženina nesmí být použita k jinému než archivnímu či konzervačnímu účelu. Výjimka platí pro autory, výkonné umělce, výrobce zvukového záznamu, výrobce zvukově obrazového záznamu i pro vysílatele.

4. Závěr

V závěru, vzhledem k značné složitosti uvedených otázek, upustím, v zájmu zachování přesnosti odpovědí, od jejich rekapitulace. Text této rukověti zdaleka nevyčerpá všechny okruhy problémů souvisejících s autorským právem a jeho porušováním. Stejně tak se nezaměřoval ani na sociologické a psychologické aspekty této právní problematiky jako je míra právního vědomí o právu autorském a postoje k jeho porušování.

Autorské právo je dnes dynamicky se vyvíjejícím právním odvětvím soukromého práva a jako takové se jeho normy dotýkají bezprostředně každého z nás. Proto je na nejvyšší potřebné, aby se odborná veřejnost zaměřila na zvyšování právního povědomí laické veřejnosti v této oblasti.

5. Použitá literatura

- 1) Chaloupková, H., Holý, P.: Zákon o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským (autorský zákon) s předpisy souvisejícími. Komentář. 3.vydání, C.H.Beck, Praha 2007
- 2) Křestanová, V., Korda, J., Holcová, I., Kříž, J.: Autorský zákon a předpisy související. Komentář. 2.vydání, Linde Praha 2005
- 3) Šelerová, M.: Autorské právo. zákon, komentář, vzory, judikatura, Computer press, Praha 2006
- 4) Kříž, J., Holcová, I., Křestanová, V.: Autorské a patentové právo, ASPI Publishing, Praha 2002
- 5) Holcová, I., Křestanová, V., Voborník, M.: Ochrana autorských práv. Informační materiál pro učitele k výuce na základních a středních školách, MŠMT, Praha 2006
- 6) Knappová, M., Švestka, J., Dvořák, J. a kol.: Občanské právo hmotné. 3 svazek. 4.aktualizované a doplněné vydání, ASPI Publishing, Praha 2007
- 7) Fiala, J., Kindl, M. a kol.: Občanské právo hmotné, Aleš Čeněk, Plzeň 2007
- 8) Šebelová, M. a kol.: Autorské právo: zákon, komentáře, vzory a judikatura. 1. vydání Computer

Press, Brno 2006

9) Telec, I., Tůma, P.: Přehled práva duševního vlastnictví. 2, Česká právní ochrana. 1. vydání, Doplněk, Brno 2006

10) Tůma, P.: Smluvní licence v autorském právu, C.H.Beck, Praha 2007

Bc. Jiří Hrabánek

[1] Dílo je vnímáno zejména sluchem, zrakem, hmatem aj. smysly.

[2] Např. vnímatelnou podobu Braillova slepeckého písma vyjadřujícího literární dílo či vyjádření hudebního díla v notách, vyjádření literárního díla Morseovou abecedou, posunkovou řečí hluchoněmých aj.

[3] Srov. též grafickou (analogovou) a digitální formu vyjádření (podobu) kartografických děl.

[4] Dílo je vnímáno zejména sluchem, zrakem, hmatem aj. smysly.

[5] Vnímatelnou podobu Braillova slepeckého písma vyjadřujícího literární dílo či vyjádření hudebního díla v notách, vyjádření literárního díla Morseovou abecedou, posunkovou řečí hluchoněmých aj.

[6] Např. jen prostřednictvím různých čtecích zařízení, počítače apod.

[7] Např. u přednesu přednášky nebo kázání či u hudebních nebo tanečních improvizací, kdy současně se vznikem těchto děl dochází i k jejich přednesu, aniž by ovšem musela být tato díla hmotně zachycena na zvukový nosič.

[8] Tato ustanovení speciálně upravují vysílání, přenos a provozování rozhlasem a televizí.

[9] Přiměřeně uvedení autora díla, názvu díla a pramene je upraveno normami ČSN. Jedná se zejména o ČSN ISO 690 - Bibliografické citace. Obsah, forma a struktura, ČSN ISO 690-2 - Bibliografické citace - Část 2: Elektronické dokumenty nebo jejich části,

Pozn. redakce:

Tato písemná práce byla přihlášena jako soutěžní práce v soutěži PRÁVNÍK ROKU 2008 v kategorii Talent roku.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Nepravomocné povolení stavby a změna územního plánu](#)
- [Letiště a letecké stavby](#)
- [Nejvyšší správní soud vymezuje nové hranice zneužití práva u běžných nákladů na reklamu](#)
- [Limity dohledu nad výkonem znalecké činnosti](#)
- [Stavebníci získávají od roku 2026 silnější pozici v soudních sporech o povolení stavby](#)
- [Novela zákona o spotřebitelském úvěru: zásadní regulatorní přelom, který změní finanční trh i praxi poskytovatelů spotřebitelských úvěrů](#)
- [Regulace cen taxislužby v roce 2026: co se mění a jaké mají obce možnosti?](#)
- [Jaké klíčové změny přináší návrh novely stavebního zákona?](#)
- [Nový zákon o zbraních a střelivu](#)
- [Novela zákona o pyrotechnice: likvidace profesionálů namísto zmírnění negativních vlivů](#)
- [Nový zákon o zbraních - hlavní a vedlejší držitelé a změny v posuzování zdravotní způsobilosti](#)